

Oponentský posudek

Diplomová práce: Lexikální analýza románu „Mahrem“ autorky Elif Şafak
Autorka: Milena Farahat
Obor studia: Turkologie
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc.

Autorka si za předmět své diplomové práce zvolila lexikální analýzu románu *Mahrem* současné turecké spisovatelky Elif Şafak. Práce má zhruba 80 stran (+ přílohy) a je rozdělena na tři kapitoly, v nichž se diplomantka snaží ukázat tři různé aspekty analyzovaného textu.

Ačkoliv Milena Farahat v úvodu zmiňuje některé důvody, které ji vedly k volbě daného románu (literární ocenění a rozporuplné čtenářské reakce), zdá se být výběr textu pro stylistickou analýzu spíše náhodný. Dílo není nijak zasazeno ani do kontextu tureckého literárního vývoje, ani do širších jazykových souvislostí. To potvrzují i velmi povrchní závěry, které diplomantka ze své literárně-stylistické analýzy vyvozuje a které by se daly vztáhnout na téměř jakýkoliv literární text. Dosti negativně také působí uspořádání a styl celé práce, jíž chybí jednotná linie a je plná hrubých gramatických a stylistických chyb.

Značné rozpaky vzbuzuje již první kapitola, která má přiblížit román po literární stránce. Diplomantka v úvodu k této části píše, že „pro účely stylistické analýzy užij[e] literární teorii“; v celé práci však nevyužívá žádné literárně teoretické postupy a její analýza je spíše souborem osobních postřehů a drobných poznámek než uceleným textem. Autorka zaměňuje novelu za román (s. 12) a jako charakteristiku postmoderního románu uvádí, že mísí přítomnost s minulostí, obrací se do nitra postav, soustředí se na popis okolí, „pojímá celkové vyznění událostí“ (sic!) a soustředí se na detail (s. 6) – což jsou všechno rysy, které odpovídají realistickému románu.

Takřka celou první kapitolu, tedy téměř polovinu celé práce (31 stran), zaujímá detailní převyprávění obsahu, které má jen minimální vztah k vlastní analýze a působí nadbytečně. Na konci je pak tato část doplněna grafy, které ukazují členění textu, aniž je však autorka dává do nějaké souvislosti s vlastní analýzou. Teprve v samém závěru se objevuje pokus o „literární rozbor“, kde autorka píše, že Elif Şafak užívá archaizující jazyk. Jako příklad jsou ovšem uvedena pouze čtyři (!) slova, z nichž dvě (*ahval* a *tebdil*) jsou navíc poměrně běžně užívána v úředním stylu. Je škoda, že se autorka nesnažila lépe ukázat stylistické zvláštnosti tvorby Elif Şafak a nepokusila se alespoň o základní interpretaci jejího způsobu zacházení s jazykem.

Obdobně vyznívá i druhá část práce, kde se diplomantka zaměřuje na jeden ze stylistických prvků daného románu - na použití slov ze sémantického pole „oko-vidět“. V této části se objevuje řada náznaků hlubší interpretace románu a je škoda, že se jim diplomantka nevěnovala obsírněji. Na počátku je např. uvedena možnost srovnání odlišných funkcí sémantického pole „oko-zrak“ v různých kulturách, ale autorka s touto myšlenkou již dále nepracuje a nepokouší se o srovnání tureckého a českého úzu. Velmi vágně jsou formulovány také teze, které si autorka před vlastní analýzou klade. Např. v cílech stylistické analýzy Milena Farahat zmiňuje, že jí tato analýza poslouží jako „doklad mých tvrzení“, ale ta nejsou nikde předtím uvedena a objevují se teprve v závěru celé kapitoly.

V analytické části 2. kapitoly diplomantka uvádí seznam slov vztahujících se k zraku a vidění a jejich frekvenci v textu a dále poskytuje čtenáři výřez z frekvenčního slovníku celého románu. Tato část bezpochyby patří ke světlejším stránkám předložené práce a je patrné, že jí Milena Farahat věnovala nejvíce úsilí.

Ani jedna z obou kapitol, které se zabývají literárně-stylistickým rozborem, však bohužel nic dalšího nepřináší. Závěry I a II (s. 41-46) pouze konstatují, že román obsahuje řadu slov, jež je možno asociovat s polem „zrak – vidění“ (což lze u románu, který má toto

téma přímo v podtitulu, více než očekávat), a že Elif Şafak opakuje věty, užívá stupňování, metafory, barvitý popis, básnický styl a zvukomalebná slova (s. 46), což jsou tvrzení, která jsou zcela platná pro každý literární (a mnohdy i neliterární) text. Autorka bohužel nezasazuje výsledky svého rozboru do kontextu, nesleduje specifické stylistické (či literární) strategie Elif Şafak, ani neukazuje, jaké mají místo v románu nebo jak souvisí s tureckou literaturou či stylistikou.

Třetí kapitola se soustředí na kvantitativní analýzu textu a pracuje s některými postupy kvantitativní lingvistiky. Většinu kapitoly zabírá právě přehled těchto postupů a poněkud chaotické poznámky k řadě lingvistických pojmů. Cíle kapitoly jsou opět formulovány velmi stroze (1 odstavec) a je mezi ně nelogicky zahrnuta i charakteristika kolektivní práce českých a slovenských jazykovědců a přehled významných lingvistů (s. 48). Na dalších stránkách poskytuje autorka čtenáři popis textové lingvistiky (jenž by měl spíše patřit do úvodu celé práce), dlouhý výčet lingvistických metod, s nimiž ale později - s výjimkou Menzerathova-Altmanova zákona - ani nepracuje, ani nepolemizuje, ani je nesrovnává.

Právě ověření platnosti Menzerathova-Altmanova zákona se zdá být hlavním cílem třetího oddílu. Je pochopitelné, že diplomantka nemohla analyzovat celý text románu, a náhodně proto zvolila kratší text (s. 217-218), který ve výsledku platnost zmiňovaného zákona potvrzuje. Zde je možno se ptát, jak tato analýza vůbec souvisí s celým románem (vybrán mohl být jakýkoliv libovolný literární text) a co rozbor přináší – ve svém důsledku je pouze potvrzením platnosti Menzerathova-Altmanova zákona, testovaného již mnohokrát dříve, a to i na tureckých textech (L. Hřebíček). Ostatně v celkovém závěru celé práce uvádí diplomantka jako shrnutí svého rozboru jen velmi obecná a nic neříkající tvrzení („Nezávisle na literárních postupech musí být text realizován jako souvislý a takzvaně logický, jinak by nebyl srozumitelný“, s. 76). Autorka si tak spíše jen vyzkoušela některé postupy lingvistické práce, aniž by se snažila o vlastní analýzu.

K nepříliš dobrému dojmu z celé práce přispívá neúnosné množství gramatických a stylistických chyb, jimiž se text doslova hemží a které prozrazují, že práce byla psána velmi spěšně a neprošla žádnou revizí. Jejich výčet přesahuje možnosti tohoto posudku. Jen namátkou z první části práce: „po tom...“ (s.6), „nevždy“ (s. 7), „zápletky vytvářejí vnitřní propojení“ (s. 11), „dítě s vykoulenýma očima“ (s. 14), „hrdinka není nadšená se situací“ (s. 14), „Slovník o pohledu“ (15ff.), „vzal si aparát podpaží“ (s. 15), „světlo, které nechává být všechno viděno kromě sebe sama“ (s. 16), „hlavní postavou je... a odehrává se“ (s. 21), „jejich vztah spokojeně plyne dál“ (s. 17), „vypráví životní o velice ošklivé dívce“ (s. 19), „cestující se skutálely“ (s. 19), „těhle“ (s. 19), „ženy se převrhli (s. 19)“, „viděl sobola pětkrát většího než normálně“ (s. 20), „Dává tak punc jejímu literárnímu stylu“ (s. 30), „na základě kterého“ (s. 32), „padat sníh ve velkých vločkách“ (s. 29), „posvět'oval“ (s. 29), „V Peře kvůli slovům jeho ženy a vareté proto, aby všechnu to září vystavil lidem na odív“ (s. 18), „ódu na lidské smysly by bylo možno vybarvit“ (s. 24), „hlad je charakteristikou hrdinky“ (s. 43), „román nám neposkytuje...obraz do nitra trpící ženy“ (s. 44), chybné psaní „jakoby“ ve spojení se slovesy, chybějící čárky ve vylučovacích větách a spojeních ani-ani, jak-tak, chybné psaní velkých a malých písmen atd. atd.

Četbu rovněž velmi ztěžuje chaotické uspořádání vět, chybějící podměty u vět či neobratná souvětí, v nichž na sebe věty nenavazují a začínají osobními zájmeny, která se nevztahují na podmět předchozí věty. Závěrem lze říci, že práce působí dojmem spěšně psaných poznámek, kterým chybí jednotu uceleného textu, a nepřináší mnoho vlastní analýzy či srovnání.

Vzhledem k výše uvedeným slabinám práce navrhuji hodnocení „dobře“.

PhDr. Petr Kučera, Ph.D.
ÚBVA FF UK

